

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Для реформування системи вищої освіти в сучасній Україні є актуальним пошук оптимальної відповідності між традиціями української школи і новими віяннями, пов'язаними зі вступом у світовий освітній простір. Одним із шляхів забезпечення такої відповідності, на наш погляд, є організація навчально-виховного процесу у вищій школі з використанням дистанційних освітніх технологій, різноманітних варіантів змішаного навчання, зокрема.

Як відомо, дистанційне навчання – це взаємодія педагога і учнів на відстані, що містить всі притаманні навчальному процесу компоненти: цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання та реалізується специфічними інтерактивними засобами інформаційно-комунікативних технологій [2; 5]. Таким чином, в дистанційному, так само як і в традиційному, навчанні відбувається як мінімум взаємне переплетення двох видів діяльності – педагогічної та навчальної, а як максимум – створення ситуації спільної діяльності педагога і учня. Однак, саме дистанційні форми навчання максимально наближають процес навчання до варіанту спільної діяльності і реально (а не просто декларативно) перетворюють роль педагога з позиції носія навчальної інформації і організатора її вивчення, що здійснює зовнішній контроль в позицію тьютора, консультанта, експерта. Такий психолого-педагогічний потенціал дистанційного навчання набуває особливої актуальності в умовах професійного навчання майбутніх педагогів, так як сам процес навчання в педагогічному ВНЗ вимагає наочної демонстрації і широкого застосування сучасних прогресивних педагогічних технологій. У цьому випадку студенти не просто теоретично вивчають такі технології, але і знайомляться з ними "зсередини", активно апробують їх на собі, в дії. У цьому випадку неминуче відбудуться найважливіші зрушення в психологічній структурі навчально-професійної діяльності студентів.

На відміну від аналогічної діяльності старшокласників загальноосвітніх шкіл, навчально-професійна діяльність студентства це вже не підготовка до набуття обраної професії, а власне цілеспрямований процес оволодіння професійно значущими компетентностями, це вже оволодіння професією, майбутньою трудовою діяльністю [1; 3]. Таким чином, навчально-професійна діяльність студентства – діяльність специфічна, яка поєднує в собі ознаки і власне навчальної і трудової діяльності. Відносно професійного навчання майбутніх педагогів, доцільно виокремити ті компетентності, які найкращим чином можуть бути сформованими саме завдяки застосуванню дистанційних форм навчання. В першу чергу це, безумовно, інтегративна компетенція майбутнього педагога – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі освіти, що передбачає застосування теорій та методів психології, педагогіки та галузі наукових знань, що викладаються. Потужний розвивальний потенціал несуть у собі засоби дистанційного навчання і у відношенні загальних компетентностей, наприклад, таких, що пропонуються МОН України у проектах державних стандартів вищої освіти [4]: знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здатність працювати в команді; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність використовувати знання іноземної мови в професійній освітній діяльності; здатність до адаптації та дії в новій ситуації. Спеціальні (фахові) компетентності також зазнають суттєвого розвитку за умов дистанційного навчання майбутніх педагогів. Це, наприклад: здатність формувати в учнів предметні компетентності; здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів; здатність аналізувати особливості сприйняття та засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції навчально-виховного процесу; здатність дотримуватися принципу науковості при трансляції наукових знань у площину шкільного навчального предмета; здатність до проектування власної діяльності при організації навчально-виховного процесу; здатність формувати і підтримувати належний рівень навчальної мотивації учнів; здатність здійснювати аналіз та корекцію знань та умінь учнів; здатність ефективно планувати та організувати різні форми позакласної роботи; здатність аналізувати, досліджувати та презентувати власний педагогічний досвід професійної діяльності, тощо. Тому в психології і педагогіці вищої школи, у методиках навчання окремим предметам у ВНЗ особливо підкреслюється необхідність збільшення питомої ваги і ролі різноманітних прийомів і засобів, що підвищують пізнавальну активність студента, що стимулює формування саме таких важливих компетенцій майбутнього фахівця. [3; 5]

Умови дистанційного навчання як раз і забезпечують реальні можливості формування у майбутніх педагогів інтегративної, загальних та спеціальних професійних компетентностей через різноманітні елементи і ресурси дистанційних курсів. При цьому основний психологічний резерв педагогічного впливу на студентів міститься в управлінні їх навчальними цілями і навчальними мотивами. У будь-якій

навчальній діяльності, особливо самостійної, найважливішими діями є усвідомлене цілепокладання, як визначення мети навчання (або, як мінімум, прийняття готової мети заданої зовні). Нагадаємо: в психології визнано, що навчальна діяльність – це діяльність людини "з самою собою" – своїми знаннями, вміннями, пізнавальними процесами, самооцінкою та рівнем домагань, системою цінностей і смислів, особистісними якостями. Формуванню усвідомленого та відповідального визначення цілей навчально-професійної діяльності майбутніми педагогами служать, наприклад, такі елементи дистанційного навчального курсу як участь в семінарах, чатах, вебінарах, перевернутих класах. Адекватне ж визначення навчальних цілей безпосередньо залежить від успішності рефлексивних дій того, хто навчається. На формування і стимулювання таких дій і відповідних цілей спрямовані різноманітні опитування, участь в обговоренні як з іншими студентами, так і з тьютором навчальних проблем на форумах, взаємне оцінювання робіт інших студентів, конкурси виконаних робіт і таке інше. Ці ж елементи дистанційних курсів стимулюють і комунікативну компетентність майбутніх педагогів.

Визначення людиною мети будь-якої діяльності, у тому числі і навчальної безпосередньо залежить від особливостей мотивації. В умовах навчально-професійної діяльності юнацтва виділяють мотиви внутрішні і зовнішні. Внутрішні навчальні мотиви – це змістовні пізнавальні інтереси (як безпосередні, так і опосередковані). Зовнішні навчальні мотиви пов'язані з метою навчальної діяльності не прямо, а опосередковано і тому можуть бути позитивними (обов'язок, самовизначення, самовираження, престиж, широкі соціальні мотиви, спілкування з педагогами й однолітками і т.д.) і негативними (страх покарання або глузування, підкорення примушенню, некритичне наслідування і т.д.). Те, що стосується формування навчальної мотивації майбутніх педагогів, то тут слід підкреслити, що дистанційна навчально-професійна діяльність створює особливо вдалі умови для розвитку внутрішніх навчальних мотивів (безпосередні пізнавальні та опосередковані інтереси, професійні зокрема) і позитивної зовнішньої мотивації (широкі соціальні мотиви, пізнавальні мотиви, мотив саморозвитку, мотив досягнення успіху і інші).

Список використаних джерел

1. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения / Е. А. Климов – М. : Издательский центр "Академия" 2010 г. – 304 с.
2. Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання. За ред. О.О Андрєєва, В.М. Кухаренка. – ХНАДУ, Харків: «Міськдрук», 2013. – 212 с.
3. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи. / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко К., – ТОВ "Філ-студія", 2006 – 320с.
4. Проекти стандартів вищої освіти [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/proekti-standartiv-vishhoyi-osviti.html>
5. Теорія та практика змішаного навчання / за ред. В.М. Кухаренка – Харків: «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. – 284 с.

Анотація. Тарасова Т.Б. Формування професійних компетентностей майбутніх педагогів в умовах дистанційної навчально-професійної діяльності. У статті аналізуються цілі та мотиви навчальної діяльності студентів вищої школи в умовах дистанційного навчання. Розкривається психологічний потенціал дистанційного навчання у формуванні професійних компетенцій майбутніх педагогів.

Ключові слова: дистанційне навчання, студенти вищої школи, навчально-професійна діяльність, цілі навчальної діяльності, мотиви навчальної діяльності.

Аннотация. Тарасова Т.Б. Формирование профессиональных компетентностей будущих педагогов в условиях дистанционной учебно-профессиональной деятельности. В статье анализируются цели и мотивы учебной деятельности студентов высшей школы в условиях дистанционного обучения. Раскрывается психологический потенциал дистанционного обучения в формировании профессиональных компетенций будущих педагогов.

Ключевые слова: дистанционное обучение, студенты высшей школы, учебно-профессиональная деятельность, цели учебной деятельности, мотивы учебной деятельности.

Abstract. Tarasova T.B. Forming future teacher' professional competencies by means of distant educational and professional activity. The paper reveals the goals and motives of educational activities of higher education institutions' students in the context of distant education. The psychological potential of distant education in formation of future teachers' professional competencies is revealed.

Key words: distant education, students of higher education establishments, education and professional activity, goals of educational activity, motives of educational activity.